

“Epidemien viser klart, at undtagelsestilstanden er blevet den normale tilstand”

[*Le Monde's* titel]

Den 27. marts 2020 publicerede *Le Mondes* teorireporter og –anmelder Nicolas Truong følgende udveksling med Giorgio Agamben over en hel side i *Le Monde* dateret den 28. marts (side 22).

Samtalen indledes af en kort præsentation af nogle højdepunkter i forfatterens Homo sacer-arbejde. Jeg har indsat de firkantede parenteser. Første spørgsmål lød:

I en tekst offentliggjort af [dagbladet] *Il Manifesto* [den 26. februar 2020] har De skrevet, at den verdensomspændende pandemi Covid-19 udgjorde en “formodet epidemi”, altså ikke noget andet end “en slags influenza”. Når man nu tager i betragtning de mange ofre og virusspredningens hastighed, ikke mindst i Italien, angrer De så, hvad de skrev.

Svar: Jeg er hverken virusforsker eller læge, og i den artikel, der er en måned gammel, gjorde jeg ikke andet end ordret at citere, hvad der da var det Italienske Forskningsråds standpunkt [<https://www.cnr.it>]. Så jeg vil ikke gå ind på den diskussion, der foregår mellem videnskabsfolk om epidemien; hvad der interesserer mig, er de yderst alvorlige etiske og politiske følger, som skyldes epidemien.

De skriver: “Det kunne synes som om, at eftersom terrorismen er blevet tømt for årsager til indførelse af nødrestforholdsregler, så vil opfindelsen af en epidemi kunne tilbyde det ideelle påskud til at udvide sådanne forholdsregler hinsides enhver grænse”. Hvordan vil De forsvare, at det skulle dreje sig om en “opfindelse”? Selvom de begge er virkelige, kan terrorismen ligesom en epidemi ikke begge føre til en sikkerhedspolitik, der må anses for at være uacceptabel?

Svar: Når man taler om en opfindelse på det politiske område, så må man ikke glemme, at en sådan ikke alene skal opfattes i en subjektiv forstand. Historikerne ved, at der gives konspirationer, der er så at sige objektive, at de forekommer at virke som sådan, selvom de ikke bliver styret af et identificerbart subjekt. Som Michel Foucault fik påvist før mig, så virker sikkerhedsregeringer ikke nødvendigvis ved at frembringe en undtagelsessituation, men ved at udnytte den og styre den, når den opstår. Jeg er givetvis ikke den eneste, der har tænkt, at for en totalitær regering som Kinas har epidemien været det ideelle middel til at afprøve muligheden for at isolere og kontrollere en hel region. Og at man i Europa kan henvise til Kina som en model til efterfølgelse, viser den grad af politisk ansvarsforflygtigelse, som angsten har kastet os ud i. Man bør stille sig spørgende over for det mindst talt mærkelige faktum, at den kinesiske regering med ét kan erklære, at epidemien er afsluttet, når det passer den.

Hvorfor er undtagelsestilstanden uberettiget, når nu en isolering forekommer mange videnskabsfolk at være et af de vigtigste midler til at hæmme virussens spredning?

Svar: I den situation med babylonisk forvirring i sprogbrugen, der er karakteristisk for os, søger hver kategori at følge sine særlige grunde uden at tage de andres grunde i betragtning. For virologen er virus den fjende, der skal bekæmpes; for lægen er målet helbredelse; for regeringen drejer det sig om at opretholde kontrollen, og det er meget vel muligt, at jeg gør noget af det samme, når jeg minder om, at den pris, der skal betales for dette, ikke må være for høj. I Europa har vi haft epidemier, der var langt alvorligere, men ingen har af den grund tænkt på at erklære en undtagelsestilstand som den, der i Italien og Frankrig praktisk talt forhindrer os i at leve. Tager man den kendsgerning i betragtning, at sygdommen i Italien indtil videre har ramt færre end en promise af befolkningen, så må man stille sig det spørgsmål, om hvad man ville gøre, hvis epidemien skulle gå hen og blive alvorligere. Angst er en dårlig rådgiver, og jeg tror ikke, at det at forandre landet til et forstenet land, hvor den enkelte betragter den anden som en anledning til smitte, kan være den gode løsning. Den forkerte logik er altid

den samme: Ligesom man over for terrorismen hævdede, at man måtte ophæve friheden for at kunne forsvare den, på samme måde siger man nu, at man må stille livet på pause for at beskytte det.

Er vi da ikke tilskuere til oprettelsen af en permanent undtagelsestilstand?

Svar: Hvad epidemien tydeligt viser, er, at den undtagelsestilstand, som regeringerne har vænnet os til for lang tid siden, er blevet normaltilstanden. Menneskene har i den grad vænnet sig til at leve i en permanent krisetilstand, at de ikke synes at opfatte, at deres liv er blevet indskrænket til en rent biologisk tilstand og har mistet ikke bare sin politiske dimension, men også hele sin menneskelige dimension. Et samfund, der lever i en permanent nødretstilstand, kan ikke være et frit samfund. Vi lever i et samfund, der har ofret sin frihed til nogle foregivne "sikkerhedshensyn", og dermed har dømt sig selv til uophørligt at leve i en tilstand af angst og usikkerhed. [Se her den usynlige komité, *Hverken terrorisme eller terrorbekæmpelse*, København: Ovo press, 2016].

Hvad betyder det, at vi lever i en "biopolitisk" krise?

Svar: Moderne politik er fra ende til anden en biopolitik, hvis endelige satsningsområde er det biologiske liv som sådan. Det nye faktum er, at helbredet er blevet til en retslig pligt, der skal overholdes for enhver pris.

Hvorfor mener De ikke, at problemet er sygdommens alvor, men det sammenbrud og den nedsmeltning af enhver etik og enhver politik, som den har frembragt?

Svar: Angst får mange ting til at komme til syne, som man lod som om, man ikke så. Den første er, at vores samfund ikke længere tror på noget andet end det nøgne liv. For mig er det tydeligt, at italienerne i den grad frygter at blive smittet, at de er parate til at ofre så at sige alt, deres normale livsbetingelser, de sociale forhold, arbejdet og endda venskaber, følelser samt de politiske og religiøse overbevisninger. Det nøgne liv er ikke noget, der kan forbinde menneskene, men snarere noget, der forblinder og adskiller dem. Som ved den pest, Alessandro Manzoni beskriver i romanen *I promessi sposi* [dansk oversættelse: *Renzo og Lucia*], så bliver de andre mennesker alene til smittebærere, der skal holdes mindst på en meters afstand og fængsles, når de nærmer sig lidt for meget. Selv de døde – og det er sandeligt barbarisk – har ikke længere ret til begravelse, og man får ikke rigtigt at vide, hvad der sker med deres lig.

Vores næste findes ikke længere, og det er forbløffende, at de to religioner, som forekom at styre Vesten, kristendommen og kapitalismen, Kristus' religionen og pengenes religion, forholder sig tavse. Hvad vil der ske med de mellem menneskelige forhold i et land, hvor man vænner sig til at leve under sådanne betingelser? Og hvad er det for et samfund, der ikke længere tror på andet end på overlevelse? Det er sandelig et nedslående syn at se et helt samfund, der over for en i øvrigt usikker fare med et slag likviderer alle sine etiske og politiske værdier. Når det hele vil være overstået, så ved jeg, at jeg ikke vil kunne vende tilbage til den normale tilstand.

Hvordan mener De, at verden vil se ud bag efter?

Svar: Hvad der foruroliger mig, er ikke blot nutiden, men også hvad der vil følge efter. Ligesom krigene har overladt freden en række dødbringende teknologier, så er det meget sandsynligt, at man efter afslutningen på den sundhedsmæssige nødretstilstand vil forsøge at fortsætte med de erfaringer, som regeringerne endnu ikke havde formået at få til: At man lukker for universiteterne og lader undervisningen foregå on-line, at man ophører en gang for alle med at mødes for at drøfte politiske eller kulturelle spørgsmål, og at man kun udveksler digitale beskeder, samt over alt hvor det er muligt, at maskiner erstatter enhver kontakt, enhver afsmitning, mennesker imellem.

Dansk oversættelse fra fransk: Carsten Juhl